

ОҚУЛЫҚ

А.Н. Ағыбаев

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ

ЖАЛПЫ БӨЛІК

АЛМАТЫ
ЖЕТИ ЖАРҒЫ

СНТЗДГ А050 12698-40001

УДК 343(075)
ББК 67.408 я 7
А 23

*Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті заң факультетінің
Ғылыми кеңесінің шешімі бойынша басуға ұсынылды.*

Пікір жазғандар:

А.А. Исаев – заң ғылымдарының докторы, профессор

Ә.А. Темірбеков – заң ғылымдарының докторы, профессор

ҚРҒЫМ ПІЛІМ
ҚҰҚЫҚ

Ағыбаев А. Н.

А 23 Қылмыстық құқық: Оқулық. Жалпы бөлік. – Алматы: Жеті
Жарғы, 2015. – 384 бет.
ISBN 978-601-288-103-5

Оқулықта қылмыстық құқықтың жалпы мәселелеріне, оның принциптеріне, қылмыс пен жаза туралы ұғымдарға ғылыми анықтама берілген. Жазаға тарту мен одан босату, қылмысты анықтау мен одан арылу практикасы баяндалады. Қылмыс жасаушыларды мәжбүрлеп емдеу, жасөспірімдерді тәрбиелеу шаралары сөз болады.

Оқулық 2014 жылғы 3 шілдеде қабылданған Қазақстан Республикасының жаңа Қылмыстық кодексіне негізделін, дайындалған және жоғары заң оқу орындары мен факультеттерінің студенттеріне арналған.

**УДК 343(075)
ББК 67.408 я 7**

ISBN 978-601-288-103-5

© Ағыбаев А.Н., 2015
© «Жеті Жарғы» ЖШС., 2015

КІРІСПЕ

Еліміздің тәуелсіз, демократиялық, құқықтық мемлекет болып жарияланғанына жиырма үш жыл болды. Осы жылдар ішінде көптеген іс тындырылғаны мәлім. 1997 жылғы 16-шілдеде Қазақстан Республикасының жаңа Қылмыстық кодексі қабылданып, ол 1998 жылдың 1 қаңтарынан бастап заңды күшіне енді.

Қазақ ССР-інің 1959 жылы қабылданған Қылмыстық кодексінің нормалары өмірімізде орын алған саяси, әлеуметтік, экономикалық өзгерістерге сай келмегендіктен, жаңа Кодекстің қабылдануына байланысты өз күшін жойып, 1998 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданыстан алынып тасталды. 1959 жылғы Қылмыстық кодекс кеңестік таптық идеология тұрғысында, әкімшілдік-әміршілдік жүйе мен орталықтандырылған жоспарлы экономика принциптеріне негізделген еді. Сондықтан өмірдің өзі ескі идеологиядан арылған, нарықтық қатынастар жағдайына үйлесетін, адам құқықтары мен бостандықтарын қылмыстық-құқықтық қорғауды барынша қамтамасыз ететін жаңа қылмыстық заңның болуын қажет етті.

Қазақстан Республикасының 1997 жылғы Қылмыстық кодексі Қазақстан Республикасы Конституциясының және халықаралық құқықтың жалпы жұрт таныған принциптері мен нормаларын басшылыққа алды.

1997 жылы Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі заман үрдісіне қарай көптеген өзгерістерге, толықтыруларға ұшырады. Осыған орай елімізде екінші рет жаңа Қылмыстық кодекс қабылдануы қажет болды. 2014 жылғы 3 шілдеде Қазақстан Республикасының жаңа Қылмыстық кодексі қабылданды. Осы Кодекс 2017 жылы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілетін 45-бапты, 2018 жылғы 1 қаңтарынан бастап қолданысқа енгізілетін 45-бапты қоспағанда, 2015 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілді. 2014 жылғы Қылмыстық кодекстің 287-бабында бекітілген ережелер жарақаттайтын патрондармен атылатын ұңғысыз атыс қаруын, газды қаруды сақтауға және алып жүруге ішкі істер органдарынан рұқсаты бар адамдарға 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданылады.

2014 жылғы Қылмыстық кодекс қолданысқа енгізілген күннен бастап 1997 жылы қабылданған Қылмыстық кодекстің күші жойылады.

Жаңа Қылмыстық заңның ең басты міндеттерінің бірі адам, қоғам, мемлекет мүддесін қорғау болып табылады. Қылмыстық кодекстің Жалпы бөлігінде

3. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының «Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы сотының 1999 жылғы 9 шілдедегі № 8 нормативтік қаулысына өзгеріс енгізу туралы 2008 жылғы 22 желтоқсандағы № 10 нормативтік қаулысы (Зан газеті. 26 ақпан, 2009 жыл).

4. «Медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдану жөніндегі сот тәжірибесі туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 1999 жылғы 9 шілдедегі № 8, 2002 жылғы 15 тамыздағы № 18, 2008 жылғы 22 желтоқсандағы № 10 нормативтік қаулыларына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2010 жылғы 25 маусымдағы № 7 қаулысы (Егемен Қазақстан. 24 тамыз 2010 жыл).

5. *Право и психиатрия / Сост. С.В. Голубинская; Науч.ред. С.В. Бородин. М., 1991.*

М А З М Ұ Н Ы

Кіріспе	3
---------------	---

Бірінші тарау

Қылмыстық құқықтың пәні, түсінігі, міндеттері мен принциптері

§1. Қылмыстық құқықтың пәні және түсінігі	5
§2. Қылмыстық құқықтың міндеттері	9
§3. Қылмыстық құқық ғылымы.....	19

Екінші тарау

Қылмыстық құқықтың принциптері	21
--------------------------------------	----

Үшінші тарау

Қылмыстық заң

§1. Қылмыстық заңның түсінігі	26
§2. Қылмыстық заңның кеңістіктегі күші	32
§3. Қылмыстық заңның мезгілдегі күші.....	36
§4. Қылмыстық заңды түсіндіру	38

Төртінші тарау

Қылмыстық құқық бұзушылықтың ұғымы

§1. Қылмыстық құқық бұзушылық ұғымы және белгілері.....	41
§2. Қылмыстық құқық бұзушылықты басқа құқық бұзушылықтан және бейморальдық жат қылықтардан ажырту	48
§3. Қылмыстық санаттары.....	52

Бесінші тарау

Қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылық және оның негіздері

§1. Қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылықтың түсінігі	54
§2. Қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылықтың негіздері.....	57
§3. Қылмыстық құқық бұзушылық құрамының түсінігі және маңызы.....	58
§4. Қылмыстық құқық бұзушылық және қылмыс құрамы	61
§5. Қылмыстық құқық бұзушылық құрамының түрлері	65

Алтыншы тарау

Қылмыстық құқық бұзушылықтың объектісі

- §1. Қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің түсінігі және оның қылмыстық құқықтағы маңызы 68
- §2. Қылмыстық құқық бұзушылықтың заты 74

Жетінші тарау

Қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағы

- §1. Қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағының түсінігі мен маңызы 76
- §2. Қоғамға қауіпті іс-әрекеттің түсінігі 78
- §3. Қылмыстық құқық бұзушылықтың зардаптың түсінігі және оның түрлері 82
- §4. Себепті байланыс және оның қылмыстық-құқылық маңызы 85
- §5. Қылмыстық құқық бұзушылықтың объективтік жағының факультативтік белгілері 87

Сегізінші тарау

Қылмыстық құқық бұзушылықтың субъектісі

- §1. Субъектінің түсінігі 89
- §2. Есі дұрыстық және есі дұрыс еместік 92
- §3. Қылмыстық құқық бұзушылық субъектісінің жасқа толу белгісі 95
- §4. Қылмыстық құқық бұзушылықтың арнаулы субъектісі 97

Тоғызыншы тарау

Қылмыстық құқық бұзушылықтың субъективтік жағы

- §1. Қылмыстық құқық бұзушылықтың субъективтік жағының түсінігі және оның маңызы 100
- §2. Кінәнің түсінігі 101
- §3. Қасақаналық және оның түрлері 102
- §4. Абайсыздық және оның түрлері 108
- §5. Қылмыстық құқық бұзушылықтағы ниет және мақсат 115
- §6. Кінәнің екі түрімен істелетін қылмыстар 118
- §7. Қате және оның маңызы 119

Оныншы тарау

Іс-әрекеттің қылмыстық құқық бұзушылық екенін жоятын мән-жайлар

- §1. Іс-әрекеттің қылмыс екендігін жоятын мән-жайлардың түсінігі және түрлері 122
- §2. Қажетті қорғану 123
- §3. Қажетті қорғану шегінен асып кеткендік 130
- §4. Жалған қорғану 133
- §5. Аса (мәжбүрлі) қажеттілік 135

